

A Varumaraiang A Waambaar Zin Pol Xa Waan Sin Timoti A Dor Vaamaravazang Pana A Waambaar Angkari

Timoti, naan ila bina laba Listraa. Damana a Grik ma naanaa zina a ravin Judaa ina xa inaxam paazaai wana Iesu. Amun sanon taan ina Pol xa waan farawuk pana fazeiang pana a Dorang Daxa, Timoti zaaít ka waan. Araan Pol xa iziar Efesas pana a maariaas urul wana fazeiang pana Dorang Daxa, naan ma Timoti di giu iaa a vaamuzazang sin Nakmai. Pol xa rasin Timoti laaxur wana aubina di inaxam paazaai in Efesas kuna raamaai xaaulang pana naandi, ma lamur xa waan lamun bina rawarak. Naan ka waan ma xa vaabung baraaf malasing ma xa varaar a waambaar angkari.

Naan ka varaar xari: 1. A dorang pana a lan iwana raamaai xaaulang pana aubina di inaxam paazaai. 2. A dorang pana a lan iwana lotuiang. 3. A dorang iwana ruxolang amun maravas faagit. A maariaas iwana fararang ka malasing AD 64.

A baar 1 Timoti xa malasing kari:

- (1) 1:1-2 A dor vaamaravazang
- (2) 1:3-11 Timoti xana ruxol amun maravas faagit
- (3) 1:12-17 Pol xa wisfarur Nakmai
- (4) 1:18-20 Pol xa vamaravaas a vuvuna fararang sina xa waan sin Timoti

- (5) 2:1-15 A lan iwana lotu
- (6) 3:1-16 Amun paamua iwana lotu
- (7) 4:1-16 Timoti xana xatkatong naan kuna
xana balas a rapti vaamuzazang daxa
- (8) 5:1-6:19 Amun faraviraaiang
- (9) 6:20-21 A vaanongang iwana dorang

A Dor Vaamaravazang

¹ Nia xari Pol, a aposal zin Iesu Kaarisito, ina dia dit simbong faraxai wana ainaxam paazaaiang. Nandiaa Nakmai, a Baraai a Vaaroroiang sin dia, di kalin iaa nia wana a vaamuzazang kari.

² Nia ga varaar a waambaar angkari xa waan sin Timoti, naarugu vaaratunaan lamaskana ainaxam paazaaiang azaxai.

A daxaiang ma a varamaaluvang ma a luaai zin Nakmai Damana dia ma Iesu Kaarisito a Piran sin dia xa waan sunum.

A Dor Vaalagatang Pana Amun Maravas Faagit

³ Ga saxot guna iziar inaan Efesas, malasing ga ra vazei nua araan ga waan Maasedonia. Azanon aubina ininaan Efesas, dit firaai aubina wana amun faraviraaiang faagit, malasing ma ga saxot adu guna dador vaalagat sin naandi adu dina vaanong ka wana a matmalabuk angkanaan,⁴ ma wana xuzang amun fingaaiang palaau ma wana amun faatizang ka varas mase wana amun kul-mua zin naandi. Avuna amun saan angkanaan kat fabalos be amun inaxamang faagit ma xai ruxol amun faamuzazang sin Nakmai. Aubina di gigiu amun faamuzazang kanaan lamaskana

ainaxam paazaaiang sin naandi. ⁵ Ma a vuvuna dorang dikdik angkanaan surugu adu, xuna varamaraatang a matmalabuk iwana sasaxotang azanon lawalau aubina ina di inaxam paazaai, ma a sasaxotang kanaan ka tukbilak lamaskana a maska xa ninis ma ainaxamang ka maravas ma xa daxa, ma ainaxam paazaaiang ka vaaratu-naan. ⁶ Azanon aubina di inaxam taawuk faanong siaana amun saan angkanaan ma di fazei zoxo wana a dorang kawit a vuvuna. ⁷ Ma di saxot adu dina balas amun maravas iwana amun Lus sin Moses singsaxai naandi nanga xawit dit mazaam a dorang sin naandi ma xawit dit mazaam saait amun faraviraaiang sin naandi. Naandi nanga di dador dikdik adu di mazaam amun saan angkanaan, singsaxai xawit.

⁸ Dia di rexaazin adu amun Lus sin Moses ka daxa tamon di vaamuzas daxa wana. ⁹ Singsaxai dia di rexaas saait adu amun Lus sin Moses kawit aaxan naandi aubina di tak, singsaxai aaxan naandi aubina dit laxau amun lus ma aaxan naandi di iaatumbaai, ma aaxan naandi aubina di ilis a tora naandi zin Nakmai, ma aaxan aubina di gigiu amun matmalabuk taksaat ma aaxan naandi zaait kawit dit faranop pana Nakmai, ma aaxan naandi zaait di naxaam amun saan ila pira angkari be, ma aaxan naandi di zopsop famaam amun damana naandi ma amun naanaa zin naandi, ma aaxan naandi di zopsop famaam palau aubina, ¹⁰ ma aaxan naandi zaait di gigiu a matmalabuk iwana milivinang a ravin o a rapti rawarak, ma aaxan ubina dit falambaan faraxai xaarik pana azanon ubina, ma malasing kanaan saait pana a furavin, ma aaxan naandi zaait dit

finau aubina xuna dina iaana kilaaiang palaau aaxan naandi, ma aaxan naandi zaait amun taktegit ma aaxan naandi di rategit la raan aikilizang ma aaxan naandi di gigi amun saan angkanaan kawit nat faraxas pana amun faravi-raaiang faaratunaan, ¹¹ lalozang a Dorang Daxa. Nakmai xa lis la mirugu xuna xatkatongang. Ma a Dorang Daxa angkanaan ka dador wana marmari daxaiang sin Nakmai, naan iwana amun daxaiang.

Pol Xa Wisfaadaxa Wana Adi Daxaiang Sin Nakmai

¹² Ga wisfaadaxa zin Iesu Kaarisito a Piran sin dia, naan ka ra lis a dikdikang surugu xuna giuang a vaamuzazang. Ga wisfaadaxa zaait sina wanaze naan ka raamin adu nia a rapti vaaratunaan sina ma xa kalin nia xuna vaamuzazang aaxana. ¹³ Naapalaau waamua ga ra piaat faraksaat naan, ma ga rat famazik aubina zina ma ga zopsop naandi, Nakmai xa vatangin a varamaaluvang sina wana nia. Avuna la raan angkanaan, nia xawit ga maravas pana aze razaan ka tak ma xawit nanga ga rauxin ainaxam paazaaiang pana Iesu. ¹⁴ Ma a Piran sin dia xa lis adi daxaiang sina zurugu ma xa lis saait a matmalabuk iwana ainaxam paazaaiang surugu ma a matmalabuk iwana sasaxotang azanon ina xa wat lamaskana Iesu Kaarisito.

¹⁵ A dorang ina xa vaaratunaan ma dia dina rudaxain bulin kari: Iesu Kaarisito xa kabal wat paanaburut la pira angkari xuna zaxot faulinang aubina di gigi amun matmalabuk taksaat. Ma

nia nanga amun matmalabuk surugu xa raksaat mase nanga wana zin naandi vaakdul. ¹⁶ Ma xa vuvuna be xanaan Nakmai xa vabalos adi varamaaluvang laba zina wana nia, ma Iesu Kaarisito xa zimbang daxa mase wana nia ga inaxam taawuk, fataling amun matmalabuk taksaat surugu, naapalaau nia a rapti ga raksaat mase wana naandi vaakdul. Malasing ma nia ga vatangin a lan aaxan naandi ina dina inaxam paazaai adu naandi dina rauxin a roro tapal. ¹⁷ A varanopang ma marmari daxaiang ka uzaa bulaai bulaai zin a Xalxaal Tapal ina xa iziar bulaai ma a marana dia xawit nat faraxas dina raamin naan, ma naan singbe Nakmai. Ka vaaratunaan.

¹⁸ Timoti, naarugu. Ga lis a dorang dikdik angkanaan sunum, kat faraxas pana a dorang profet ina xa balas paamua lalozang a vaamuza-zang sunum ku Nakmai. Tamon guna valos, kana vadikdik nua xuna varopang pana varopang daxa. ¹⁹ Ma guna roting falagot ainaxam paazaaiang sunum ma ainaxamang sunum kana maravas ma xana daxa. Singsaxai azanon aubina di bain dina giu malasing kanaan malasing ma ainaxam paazaaiang sin naandi xa raksaat malasing be a sip ka ralaput farawuk la waata zaar. ²⁰ Ma lawalau a naandi Aaimeniaas ma Aaleksenda. Ga lis pizin fanong nandiaa la mita Saatan, kuna dina rexaas iaa adu tuua dina piaat faraksaat iaa Nakmai.

2

Amun Faraviraaiang Iwana Amun Matmalabuk Iwana Lotu

¹ Azaan paamua wana dorang surugu xa malas-ing kari: Nia ga maainung fadikdik adu dia di-nat maainung paan sin Nakmai wana atavura maainungang aaxan aubina vaakdul ma dinai wisfaadaxa zina xu naandi, ² ma dina maainung saait pana amun kalxaal ma amun paamua di rauxin amun burburaaiang, adu dia dina izi vatkul ma dina maskaluaai, lalozang a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai ma amun matmalabuk ka ninis. ³ Amun saan angkanaan ka daxa ma xa vananam Nakmai, a Baraai a Vaaroroiang sin dia. ⁴ Naan ka saxot adu aubina vaakdul dina inaxam paazaai ma naan kana zaxot faulin naandi, ma naandi dina rexaazin a dorang faaratunaan sina. ⁵ Avuna xa rauxin Nakmai azaxai, ma axazak be azaxai xa irur labirua wana aubina ma Nakmai. Naan Iesu Kaarisito. ⁶ Naan ka lis naan nanga malasing a wulwulang kuna wul vaxaromang aubina vaakdul ziaana matmalabuk taksaat sin naandi. Ma wana a notaan mase xat faraxas pana ainaxamang sin Nakmai, a dorang faaratunaan angkanaan ka balas lamarana maam. ⁷ A vuvuna azaan angkanaan, Nakmai xa kalin nia malasing a aaposal ma a rapti xuna fazeiang pana a Dorang Daxa. Ma xa kalin saait nia a maravas faaratunaan sin aubina xawit amun Judaa ma gat falos a dorang surugu. Ga piaat faratunaan. Kawit ga vaagit.

⁸ Malasing ma ga saxot ubina ilamun bina vaakdul dina raxut fauzaa amun mita naandi xa ninis lamarana Nakmai ma dina maainung. Ma xana daxa tamon dina giu azaan angkanaan faraxai wana xawit ta boromaazikang o ta mangatang.

⁹ Ga saxot saait adu a furavin dina valaak a mamaauzang kana wen purif a inaxamang sin ubina. Tuua dina kos a vura naandi ma tuua zaait di mamaaus pana amun saan ka goul ma amun saan di giu wana amun katura zaang o ta mamaauzang a maraana xa laaup marazaat. ¹⁰ Singsaxai dina vamamaus naandi wana amun matmalabuk daxa, xat faraxas pana uwat furavin di piaat dit lotu wana Nakmai.

¹¹ Ka daxa adu araan a furavin di zuruk a var-aviraaiang pana a dorang sin Nakmai, dina iziar manunus ma dina iziar lawaana amun maravas sin naandi. ¹² Kawit ga rudaxa wana ta ravin kana viraai ubina lamaskana lotu o xana waa-muain naandi. Dina izi manunus be. ¹³ Avuna Nakmai xa tabung fazihaar Aadaam, ma mur loxo Iwa. ¹⁴ Ma aza zaan saait, kawit Aadaam ina Saatan ka ra vagit naan. Faaratunaan Saatan ka tabung fagit a ravin malasing ma a ravin ka laxau a lus sin Nakmai ma xa giu a matmalabuk taksaat. ¹⁵ Singsaxai Nakmai xana zaxot faulin a furavin araan di luk a popo, tamon dina inaxam paazaai bulaai ma di rauxin a matmalabuk iwana sasaxotang azanon ma a maskana naandi xa ninis ma amun matmalabuk ka tak lamarana aubina.

3

Amun Paamua Iwana Lotu

¹ A dorang kari xa vaaratunaan: Tamon ax-azak ka saxot kana vazaak a vaamuzazang sin a waamua iwana lotu, naan ka sasaxot a vaamuzazang daxa. ² A waamua iwana lotu, naan a

rapti malasing kari, a rapti xai los a matmalabuk ka tak ma aubina dina wen fakor naan pana ta raksaatang. Naan labana a ravin azaxai, ma xa izi vatkul, ma xat fadikdik naan siaana amun sasaxotang taksaat ila winpin ma naandi rawarak di nop naan, ma xai ruzuaai aubina, ma xat faraxas kana viraai aubina. ³ Naan kawit na imimin ma xai bumaat, ma xawit nai mangat ma xat farop, singsaxai a roroiang sina xa bas pana a matmalabuk a mainovang, ma xana wen su zaxot ta kaakaai. ⁴ Naan kana xatkatong fatalamin amun fatina zina ma xana viraai vatalamin a funalik sina xuna dina langar daxa zina ma dina nop saait naan. ⁵ Avuna tamon a rapti xawit na rexaas pana xatkatong fatalaminang amun fatina zina, xana mitat katkatong fatalamin aubina iwana lotu zin Nakmai? ⁶ Tuua di kalin a rapti ina xa samura inaxam taawuk ma xa ainaxam paazaai wanaze xana raksaat tamon naan kana valaup naan nanga ma xana zu lamaskana aikilizang sin Nakmai malasing Saatan Nakmai xa ra klis naan. ⁷ Naan a rapti ina aubina di iziar lamanar wana lotu di nop, kuna xana wen tauxin ta dorang taksaat sin aubina dina piaat pana naan. Naanaan kana wen maangil ma xana wen su lamaskana a vaaxabebeuang sin Saatan.

Amun Paamua Iwana Faawalang Lamaskana Lotu

⁸ Malasing saait pana ubina iwana faawalang lamaskana a lotu, naandi uwat kazak kat faraxas azanon tawarak dina varanop pana naandi, ma amun dorang sin naandi xa tak, ma tuua dina imin famarazaat a daanim dikdik, ma dina wen los

amun lan taksaat kuna zurukang a kaakaai. ⁹ Dina taaxur vaalagat pana amun faraviraaiang iwana amun dorang faaratunaan lamaskana ainaxam paazaaiang pana Nakmai varaxai wana ainaxam-ang sin naandi xa maravas. ¹⁰ Aubina ila lotu dina tabung lalaamangaai xalaak pana vaamuzazang sin naandi, ma tamon dina vaamuzas daxa, dina vazaak a vaamuzazang kanaan iwana faawalang.

¹¹ Ma malasing saait pana a furavin,* amun matmalabuk sin naandi xana daxa xuna azanon tawarak dina varanop pana naandi. Dina wen piaat taxazak la torana, ma dina izi vatkul, ma dina vaaratunaan pana amun saan faakdul.

¹² Ma a rapti faawalang la lotu, naan labana a ravin azaxai, ma naan kat faraxas kana xatkatong fatalamin a funalik sina ma naandi vaakdul zaait la vaal zina. ¹³ Kana daxa tamon ubina faawalang kanaan la lotu, dina giu vatalamin amun faamuzazang sin naandi iwana faawalang kuna dina rauxin aiza daxa ma ainaxam paazaaiang sin naandi wana Iesu Kaarisito xana dikdik mase.

A Vuvuna Ainaxam Paazaaiang Sin Dia

¹⁴ Nia ga varaar amun dorang kari xa wat sunum. Ga saxot adu gana wat fazaaus saait inaan sunum. ¹⁵ Singsaxai tamon tataan ka ruxol nia wana tazanon taan ma xawit ga wat fazaaus, nua guna maravas pana amun lan daxa iwana aizit fatamaiang sin dia lawaana Nakmai. Dia aubina iwana lotu zin Nakmai xa roro. A lemlem sin dia

---

* **3:11** A vuvuna a waaling angkari adu “amun taak sin naandi” o “amun paamua ravin iwana faawalang.”

xa malasing a iaalil ma a vaat siar iwana dorang faaratunaan.

¹⁶ Faaratunaan mase, aiziarang ina xat falos fatalamin a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai xa ra izi vunfun. A vaaratunaanang iwana azaan angkanaan ka laba marazaat mase. Ka malasing kari:

Naan ka balas malasing axastunaan,
 ma a Laklagaai a Raabu xa vatangin adu a
 roroiang sina xa tak faakdul,
 ma amun aangelo di raamin naan.

Aubina di fazei wana naan lawalau amun linga
 bina,
 ma aubina di inaxam paazaai wana naan iriat
 la pira angkari.

Ma Nakmai xa zaxot fauzaa naan kunikula
 lamaskana marmari daxaiang sina.

4

Naagu Naknakaai Wana Amun Faraviraaiang Faagit

¹ A Laklagaai a Raabu xa dador vaamaravas adu lamun taan mur, azanon dina psin pizin ainaxam paazaaiang sin naandi ma dina los amun laklagai dit faagit ma amun faraviraaiang sin amun sapalaau. ² Amun faraviraaiang kanaan kana wat sin aubina di rategit ma a xaramana naandi urua. Ka malasing be di run ainaxamang sin naandi wana adi vaat lagaf kuna dina wen maravas pana aze xa raksaat ma aze xa daxa. ³ Naandi dit firaai aubina adu dina wen maxus ma dina wen iaan

azanon pat fanganang. Singsaxai Nakmai xa vaziaar amun fanganang faakdul aaxan dia aubina di inaxam paazaai ma di rexaazin a dorang faaratunaan sin Nakmai. Amun fanganang angkanaan dia di zuruk ma di wisfaadaxa wana. ⁴Amun saan faakdul Nakmai xa vaziaar xa daxa, xawit tasaan dia dina bain pizin. Singsaxai dina zuruk amun saan faakdul varaxai wana maainungang iwana wisfaadaxaiang, ⁵ panaze a dorang sin Nakmai ma a maainungang, nandiaa dit faninis iaa amun saan angkanaan lamarana Nakmai.

A Rapti Faawalang Daxa Zin Iesu Kaarisito

⁶Tamon guna fazei wana amun dorang kanaan sin naandi amun taatum lamaskana Kaarisito, guna balas a rapti faawalang daxa zin Iesu Kaarisito. Ma malasing a rapti xa vangan maazur, nua guna vadikdik nua nanga wana amun dorang faaratunaan iwana inaxam paazaaiang ma iwana varaviraaiang daxa, ina gu valos fanong. ⁷Singsaxai gu lawalaau ziaana amun fingaaiang sin aubina ila pira angkari ma amun fingaaiang i mumua xa naxaam pizin Nakmai. Ma gu valazaan nua nanga xuna valozang a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai. ⁸A lan iwana valazanang a winpin ka daxa vaamumut, singsaxai a matmalabuk iwana valozang a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai xana vawaal aiziarang faakdul ma xat faraxas pana vawaalang a roroiang la pira angkari ma a roroiang mur zaait.

⁹ A dorang kanaan ka vaaratunaan ma xa tak pana dia dina rudaxain ma dina inaxam paazaai wana. ¹⁰Malasing ma dia di vaamuzas dikdik ma

di gut mase, wanaze di izit simbang faraxai wana ainaxam paazaaiang pana Nakmai xa roro ma naan a Baraai a Vaaroroiang sin aubina vaakdul, ma faaratunaan mase adu naan kana zaxot faulin aubina di inaxam paazaai.

¹¹ Guna viraai naandi ila lotu wana amun saan angkanaan ma guna dador vaalagat sin naandi xuna valozang. ¹² Tuaa gu luaa taxazak kana raamin paramin nua wanaze nua gu xulaau. Singsaxai guna balas a vivingaaiang lamarana aubina di inaxam paazaai wana amun dorang sunum ma amun rataawuk sunum ma a matmalabuk sunum iwana sasaxotang azanon ma ainaxam paazaaiang sunum ma amun matmalabuk sunum ka ninis. ¹³ Gunat faralil nua nanga wana vakotang a dorang sin Nakmai xa waan sin aubina ma gunai fazei zin naandi ma gunat firaai naandi xa ruaas gana uli wat. ¹⁴ Tuaa gu naxaam pizin a talazang sin a Laklagai ina xa iziar zunum, ka wat sunum inaan laraan amun paamua iwana lotu di rasin a mita naandi laaxur wana nua ma amun profet di vazei nua wana a talazang kanaan.

¹⁵ Guna vabalos bulin amun saan angkanaan ma guna lis fakdul a roroiang sunum pana, xuna aubina vaakdul dina raamin adu nua gu balas daxa uzaa wana vaamuzazang sunum. ¹⁶ Guna xatkatong fatalamin a roroiang sunum faraxai wana amun faraviraaiang gut firaai aubina wana. Guna gigi bulin amun saan angkanaan. Tamon guna giu malasing kanaan, guna zaxot faulin nua nanga varaxai wana naandi dit langarin amun dorang sunum.

5

A Vaamuzazang Ka Waan Sin Aubina Di Inaxam Paazaai

¹ Tamon ta rapti di luk naan paamua wana nua xana giu a matmalabuk taksaat, tuaa gu vadawaar naan, singsaxai guna dador vawaal naan malasing be naan damaam. Ma guna dador zin amun kulaau di luk naandi lamuraam malasing be adu naandi amun daazum. ² Ma guna dador zin a furavin laba malasing amun dinaam, ma amun takfaaxur malasing amun fafnum, pana a matmalabuk sunum ka ninis faakdul.

A Dorang Aaxan Amun Taksiziar

³ Guna nop amun taksiziar ina xawit taxazak kat katkatong naandi ma guna vawaal naandi. ⁴ Singsaxai tamon a raksiziar xa rauxin a funalik sina o amun duxuna, naandi dina tabung giu vatfaraxazin kalaak ainaxam paazaaiang sin naandi wana xatkatongang damana naandi ma dina naandi, wanaze wana a lan angkanaan naandi dina xis a vaaxatkatongang sin damana naandi ma dina naandi ma amun duxuna naandi. Avuna Nakmai xai dokdok pana a matmalabuk angkanaan. ⁵ Singsaxai a raksiziar ina xai iziar naan sing ma xawit taxazak kat katkatong naan, kat simbang faraxai wana ainaxam paazaaiang pana Nakmai ma xanat maainung bulaai zina labung ma lawaanaas kuna vawaalang naan. ⁶ Singsaxai a raksiziar ina xa gigi aze ramun saan kuna vananamang be naan, naan ka malasing axazak ka maat faanong, naapalaau naan ka roro nanga. ⁷ Gu lis a varaviraaiang kanaan sin

naandi, ma naadina valos kuna xana wen tauxin ta vaakarang pana naandi. ⁸ Kana daxa tamon axazak kana xatkatong fatalamin amun taauna. Singsaxai azaan laba mase naan kana xatkatong fatalamin amun fatina zina. Tamon kawit naa giu malasing kanaan, naan ka wispuxin fanong ainaxam paazaaiang sina ma xa raksaat mase wana axazak ina xawit na inaxam paazaai.

Aubina Lamaskana A Lotu Dina Vawaal Amun Raksiziar

⁹ Guna vakot falbis be a raksiziar wana vaakatang sin amun taksiziar tamon a maariaas sina xa laaup pana a zangaafllu vaawizik saaxa ma xa rat faaratunaan pana labana, ¹⁰ ma tamon aubina di rexaas adu a roroiang sina xa bas pana amun gigiuang daxa. Ma amun gigiuang daxa angkanaan ka malasing kari, xa rat katkatong fatalamin a funalik sina, ma xa ra iruzuaai amun topuran sina, ma xa rat suksuk pizin a paauf la axaaka aubina ninis sin a Piran, ma xa rat fawaal naandi di rauxin amun maravanang, ma xa ra ilis fakdul mase a roroiang sina wana gigiuang fakdul amun matmalabuk daxa.

¹¹ Singsaxai tuua gu vakot falbis amun taksiziar lawaana maariaas ka zangaafllu vaawizik saaxa lamaskana vaakatang sin amun taksiziar, wanaze araan ainaxamang sin naandi xana rama-raat kuna maxuzang, dina inaxam taawuk siaana Kaarisito ma dina saxot dina maxus kaarik. ¹² Malasing ma dina zuruk aikilizang laaxur wana naandi, wanaze di kip a xalxalang sin naandi naadi ra giu waamua. ¹³ Ma xawit naan singbe, di zazangas farawuk lamarana amun faal, ma

dit fanong palau a raan sin naandi wana aizi walaaung. Sing saxai xa raksaat mase zaait panaze di idador ngutngut pana azanon tawarak, ma dit faralil naandi wana azaan sin azanon tawarak ma wana aikuzang pana amun saan kawit nat faraxas naadina piaat. ¹⁴ Malasing ma ga saxot adu amun takfaaxur di raksiziar dina maxus, ma dina raxunalik, ma dina xatkatong fatalamin a maskana vaal zin naandi xuna dina wen lis a marapalau zin ta purua zin dia xuna piaat faraksaatang dia. ¹⁵ Ga piaat malasing kanaan panaze azanon taksiziar di inaxam taawuk faanong ma di los Saatan.

¹⁶ Sing saxai tamon ta ravin ka inaxam paazaai, xa rauxin amun taksiziar lawaana vaaxatkatang sina, naan kana vawaal fatalamin naandi ma xana wen tasin a maravanang laaxur wana aubina di inaxam paazaai, wanaze naandi dina xatkatong be amun taksiziar ina xawit mase di rauxin taxazak kuna vawaalang naandi.

Amun Paamua Iwana Lotu

¹⁷ Ma amun paamua iwana lotu ina dit paamuain fatalamin aizarang iwana lotu, xat faraxas naandi dina zuruk a varanopang laba ma dina wul vatalamin naandi. Faaratunaan mase, dina giu malasing kanaan pana naandi ina di ifazei ma dit faraviraai. ¹⁸ Avuna a Baar Xoxok ka piaat malasing kari,

“Tuaa gu pis kol a nguza bulumagau
 araan kai waspaas pizin a wina xalamona
 wit,” *(Lus 25:4)*

ma aza dorang saait ka piaat malasing kari,

“A rapti xat faamuzas
kat faraxas kana zuruk a wulwulang sina.”
(*Lk 10:7*)

¹⁹ Tuaa gu rudaxa wana ta vaakarang pana ta waamua iwana lotu, singsaxai tamon urua o urul dina pitffaat ma a dorang sin naandi xat faraxas faraxai, naanaan guna rudaxa wana dorang sin naandi. ²⁰ Ma tamon amun paamua iwana lotu, di gigiu a matmalabuk taksaat, guna vadawaar naandi lamarana aubina vaakdul di inaxam paazaai, xuna naandi azanon tawarak saait dina maraaut ma dina wen giu.

²¹ Ga piaat faratunaan lamarana Nakmai ma Iesu Kaarisito ma amun aangelo ina Nakmai xa kalin naandi, adu guna roting falagot amun dorang kanaan ma gu los be a lan azaxai wana amun lemlem aubina vaakdul ma tuaa gu klis faraksaat azanon ma gu irur varaxai wana azanon.

²² Tuaa gu vazaaus pana rasinang a mirum laaxur wana taxazak kuna balazang aza waamua. Ma tuaa gu ruvawaal taxazak pana a matmalabuk taksaat sina. Singsaxai nua nanga guna gigiu bulin a matmalabuk ka ninis.

²³ Tuaa guna imimin a daanim palaaui be, singsaxai guna imimin tamis daanim a waain kuna vawaalang a xunum ma amun giazang sunum ka varas.

²⁴ A matmalabuk taksaat sin azanon ka iziar vaanong la maravas, ma xat paamuin naandi xula non iwana aikilizang. Singsaxai a matmalabuk

taksaat sin azanon mur xana balas la maravas. ²⁵ Malasing saait bani wana amun faamuzazang daxa, xa iziar vaanong la maravas. Sing saxai azanon faamuzazang ka daxa ina xawit na iziar nanga la maravas, kana wen iziar vunfun bulaai.

6

Amun Iaana Kilaaiang Ina Di Inaxam Paazaai

¹ Ka daxa amun iaana kilaaiang dina lis a varanopang faakdul zin naandi zin amun mono zin naandi, xuna tuua tazanon dina piaat faraksaat aizina Nakmai ma amun faraviraaiang sin dia zaait. ² Ma amun iaana kilaaiang sin amun mono di inaxam paazaai, tuua dina wispiaal amun mono zin naandi wanaze naandi di taatum lamaskana ainaxam paazaaiang. Kawit. Dina giu a vaamuzazang aaxan amun mono zin naandi ina xa daxa nanga wana a vaamuzazang aaxan atavur amun mono rawarak. Avuna di sasaxot amun mono zin naandi wanaze naandi varaxai di inaxam paazaai ma amun mono zin naandi di xatkatong fatalamin naandi.

Guna viraai aubina ma guna dador vaalagat sin naandi wana amun dorang kanaan.

A Matmalabuk Iwana Sasaxotang A Kaakaai

³ Tamon taxazak kana viraai aubina wana amun faraviraaiang tawarak, ma xawit na valaau varaxai wana amun dorang faaratunaan sin a Piran sin dia Iesu Kaarisito ma wana amun faraviraaiang ina xa valos a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai, ⁴ naan kat falaup naan nanga singsaxai xawit na mazaam tasaan. Amun sasaxotang taksaat sina iwana varuaazang ma

varopang pana amun dorang ka malasing a gi-azang sina. Amun saan angkanaan kana vabalos a matmalabuk iwana rataamaai zuzuaiang, ma varamakalaaiang, ma lingpuakang, ma ainaxamang taksaat iwana vaakarang, ⁵ ma a varamangatang bulaai lawalau aubina ainaxamang sin naandi xa baabaa. Amun dorang faaratunaan ka malik siaana naandi. Di naxaam adu aiziarang kana valos fatalamin a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai naan a lan kuna raxumbaaxutang.

⁶ Singsaxai tamon axazak ka rauxin fanong amun matmalabuk ka valos fatalamin a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai ma xa dokdok pana amun saan angkanaan naa rauxin fanong, ka malasing bani adu naan ka raxumbaaxut mase. ⁷ Araan di ra luk dia, dia xawit di balas faraxai wana tazaan la pira angkari. Ma araan dia dina maat fataling a pira angkari, dina wen suruk saait tazaan. ⁸ Singsaxai tamon dia di rauxin a vanganang ma amun marapi xuna valaakang, dina dokdok adu xat faraxas bani wana dia. ⁹ Ma naandi ina di saxot dina raxumbaaxut pana kaakaai, dina zu lamaskana a vaaxabebeuang. Dina zokaai wana awat sasaxotang iwana amun baabaaiang ila waat ina xana vanong fakdul mase naandi lamaskana amun maravanang. ¹⁰ A sasaxotang a kaakaai, naan a vuvuna atavur amun taksaarang faakdul. Ma azanon a maskana naandi xa ramaraat kuna dina rauxin a kaakaai, di waan lawalau ziaana ainaxam paazaaiang ma di vamazik naandi nanga wana amun maravanang ka varas.

A Dorang Dikdik Aaxan Timoti

¹¹ Singsaxai nua a rapti zin Nakmai, guna valaau ziaana amun saan angkanaan. Guna los fatalamin amun matmalabuk ka tak, ma aiziarang kana valos fatalamin a sasaxotang ma ainaxamang sin Nakmai, ma a matmalabuk iwana ainaxam paazaaiang, ma a matmalabuk iwana sasaxotang azanon, ma airur dikdikang lamaskana maravanang, ma aizit mainovang. ¹² Guna varop lamaskana varopang daxa lalozang amun saan dia di inaxam paazaai wana. Ma guna roting falagot a roro tapal ina Nakmai xa ra lis sunum. Nakmai xa viring nua xuna zurukang a roro tapal laraan nua gu pitfiaat a dorang ka daxa wana ainaxam paazaaiang sunum lamarana amala aubina. ¹³ Ga maainung falagot nua lamarana Nakmai, ina xa lis a roroiang pana amun saan faakdul, ma lamarana Iesu Kaarisito, ina xa pitfiaat a dorang ka vaaratunaan pana naan nanga lamarana Pontias Paailat, ¹⁴ adu guna xatkatong fatalamin a dorang kanaan gu zuruk fanong ma tuua guna zu vataling ma taxazak kana vakor nua. Guna xatkatong fatalamin ka ruaas a balazang sin a Piran sin dia Iesu Kaarisito. ¹⁵ Ma a balazang sina xana wat faatak laraan Nakmai xa ra kalin fanong. Nakmai nanga xa bas pana daxaiang, ma naan singbe a Waamua, a Xalxaal zin amun kalxaal vaakdul ma a Piraana amun piran faakdul. ¹⁶ Naan singbe xana iziar bulaa ma xa iziar lamaskana adi maravas, kawit nat faraxas taxazak kana waan lapaarana. Kawit nanga taxazak na rataamin naan ma xawit taxazak nat

faraxas kana raamin naan. A varanopang kana uzaa zina varaxai wana a dikdikang bulaai. Ka vaaratunaan.

¹⁷ Guna dador vaalagat sin naandi ina di rax-umbaaxut la pira angkari adu tuaa dina valaup naandi nanga ma tuaa dina rasin ainaxam paaza-aiang sin naandi wana a kaakaai, wanaze xawit di rexaas kana iziar xu lasang. Singsaxai xana daxa dina izit simbang faraxai wana ainaxam paaza-aiang pana amun saan daxa inikula laaxur zin Nakmai. Naan ka rataalaas bulin dia wana amun saan faakdul xuna vadokdokang dia. ¹⁸ Guna dador vaalagat sin naandi xuna gigiuang amun matmalabuk daxa ma dina bas mase wana a matmalabuk iwana ralaazang azanon tawarak ma dina izit nimniman kuna vawaalang azanon tawarak. ¹⁹ Tamon naadina giu malasing kanaan, dina waaturin amun lulugaan daxa, ina xana iziar aaxan naandi xumur. Awat lulugaan angkanaan kana irur dikdik ma dinat faraxas kuna zuruk lukang a roroiang, naan a roroiang faaratunaan mase.

A Vaanongang Iwana Dorang

²⁰ Timoti, guna xatkatong fatalamin aze razaan Nakmai xa ra lis sunum. Ma guna iziar lawalaa ziaana amun dorang palaau ila pira angkari. Kawit sin Nakmai. Ma guna iziar lawalaa zaait siaana amun dorang ina di ipsin kuna vangaiau a varaviraaiang faaratunaan. Awat dorang kanaan di ipiaat adu amun dorang iwana mazamang, singsaxai xawit na vaaratunaan. ²¹ Azanon di ipiaat adu di zuruk fanong awat mazamang kanaan malasing ma di valmur

naandi nanga lalozang a matmalabuk iwana
ainaxam paazaaiang.

A daxaiang sin Nakmai xana iziar varaxai wana
nim faakdul.

A Dorang Daxa Zin Nakmai
The New Testament in the Nalik Language of New
Ireland Province, Papua New Guinea
Nupela Testamen long toples Nalik long Niugini

copyright © 2023 Wycliffe Bible Translators Australia

Language: Nalik

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2024-03-28

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 28 Mar 2024 from source files dated 28 Mar 2024

42305cda-c6c8-512e-a277-ab36f573c0db